УДК 070+655.413+316.28

Л. Г. Пономаренко, Є. М. Сердюк

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ НАВЧАЛЬНИХ ВИДАНЬ ДЛЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті йдеться про особливості підготовки навчальних видань для вищої школи на прикладі навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Проаналізовано 1 підручник і 9 навчальних посібників, які вийшли друком упродовж 2004–2014 рр., за такими структурними частини: передмова, вступ, зміст, теоретична й практична частини, список літератури, додатки. Встановлено відповідність цих видань критеріям унікальності, уніфікованості, професійного спрямування практичного матеріалу.

Ключові слова: *навчальне видання, дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням», зміст, передмова, вступ, практичні завдання і вправи, тести, додатки, унікальність, уніфікованість, професійне спрямування.*

І. Вступ

Актуальність обраної теми зумовлена, з одного боку, браком достатньої кількості нової навчальної літератури для вищої школи, яка б відповідала сучасному рівню розвитку науки, технології, суспільства, а з іншого боку, відповідала б чинним методичним рекомендаціям до структури, змісту та обсягу. Ситуацію погіршує ще й той чинник, що чимало видавців не є фахівцями книговидавничої справи і ставлять перед собою лише одну мету – отримання прибутку.

Стосовно навчальних видань для вищої школи з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», яка є обов'язковою для студентів усіх спеціальностей українських вишів, то тут проблеми навчальних видань зумовлені такими основними чинниками: а) введення цієї дисципліни до навчальних планів вищих навчальних закладів аж у 2004 р. (попередня дисципліна – «Ділова українська мова», для якої було розроблено значну кількість навчальної літератури); б) упродовж тривалого часу з цієї дисципліни була відсутня єдина навчальна програма, затверджена Міністерством освіти і науки України: вона з'явилася лише 2009 р.; в) неоднозначне сприйняття нової програми викладачами навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» з огляду на її слабку мовну складову (натомість потужна комунікаційна складова програми). Про проблеми щодо змісту викладання цієї дисципліни неодноразово йшлося в наукових публікаціях [14, с. 180].

Проблеми видання навчальної літератури є предметом наукових розвідок І. Агаркової [1], Ж. Ковби [4], П. Леоненка [5]; концепцію навчальних видань проаналізував П. Майданченко [7]; досвідом створення навчального посібника з українського фахового мовлення для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів Південно-східного регіону поділилися Л. Островська та І. Беганська [11]; співпрацю автора і редактора під час підготовки навчальної літератури розглянула в своєму дисертаційному дослідженні Ю. Паливода [13]; особливостям редакторського опрацювання навчальної літератури присвятила наукову розвідку К. Сізова [15]; унікальність книги як стратегічного феномену ефективної видавничої діяльності дослідив В. Теремко [16]; перспективам оновлення особливостей викладання мови професійного спрямування приділила увагу А. Токарська [17]; засади створення навчального посібника з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» у вищих навчальних закладах окреслила О. Южакова [23].

ІІ. Постановка завдання

Мета статті – з'ясувати особливості навчальної літератури для вищої школи на прикладі підручників та посібників з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» (2004–2014 рр.).

Відповідно до поставленої мети необхідно реалізувати такі завдання:

– виявити особливості підготовки основних навчальних видань з «Української мови за професійним спрямуванням» за такими структурними частинами: передмова, вступ, зміст, теоретична й практична частини навчального видання, список літератури, додатки;

– встановити відповідність цих підручників/посібників критеріям унікальності, уніфікованості, професійного спрямування практичного матеріалу;

– виявити переваги й недоліки кожного проаналізованого нами навчального видання з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

ІІІ. Результати

Відповідно до чинних методичних рекомендацій навчальне видання повинно містити систематизовані відомості наукового або прикладного характеру, викладені у формі, зручній для ви-

© Пономаренко Л. Г., Сердюк Є. М., 2017

вчення й викладання [9]. Крім того, навчальне видання чітко зорієнтоване на цільову аудиторію. Серед навчальних видань нас цікавить підручник та посібник, на характерних особливостях яких і зупинимося детальніше.

Підручник є навчально-теоретичним виданням, якому властиві такі ознаки: систематизоване викладення навчальної дисципліни, відповідність навчальній програмі [9]. Варто зазначити, що офіційне затвердження цього виду навчальної літератури Міністерством освіти і науки України на сьогодні немає чинності відповідно до Наказу МОН № 486 від 18.04.2014 [3].

Навчальний посібник є навчально-теоретичним виданням, що частково або повністю замінює чи доповнює підручник та офіційно затверджене як такий вид видання. Основними різновидами навчальних посібників є навчальні посібники з частини курсу (частково висвітлюють курс), а також лекції (окрема лекція, текст лекцій, курс лекцій, конспект лекцій).

З огляду на те, що в кількісному співвідношенні навчальних посібників видається значно більше, ніж підручників, звернемося до вимог, які висуваються до окремих частин навчального посібника. До них належать:

1. Посібник має починатися зі змісту, розташованого на початку, перед вступом чи передмовою та до якого винесені всі структурні компоненти посібника, що покращує зручність користування. Зміст бажано пронумерувати.

2. У посібнику має бути як передмова, так і вступ. Передмова пишеться від імені автора. Вступ подає більш загальну інформацію, зокрема мету, завдання, предмет, структуру, читацьку адресу тощо.

3. Основний зміст навчального посібника повинен мати всі необхідні структурні компоненти: теоретичний матеріал, практичні завдання, вправи для самостійної роботи, питання для самоконтролю тощо. Відповідно до останніх вимог щодо побудови навчального процесу за кредитно-модульною системою необхідно звертати увагу на розподіл навчального матеріалу за модулями, темами, підтемами тощо.

4. Додатки мають бути обов'язковим складником кожного навчального видання. Бажано, щоб додатки були не лише пронумеровані, а й мали свої назви.

5. Література до кожної теми має бути розподілена на дві групи: або на використану й рекомендовану, або на основну й додаткову. Кількість джерел також має бути співвідносною й відповідати певному списку. Так, наприклад, основної літератури до теми має бути 4–5 джерел, додаткової – значно більше. Важливе значення має рік видання літератури. Необхідно подавати максимальну кількість найновіших джерел, взагалі уникаючи літератури радянських часів. Особливу увагу варто звертати на оформлення списку літератури із зазначенням відповідних сторінок.

6. Обов'язковим компонентом видання є післямова.

7. Теоретична й практична частини навчального видання, зокрема: теоретичний матеріал, практичні завдання, вправи, питання для самоперевірки, тести тощо.

Крім названих обов'язкових структурних частин, під час аналізу необхідно звернути увагу на такі критерії підготовки навчальних видань:

– досить важливим є критерій унікальності практичних завдань і вправ, зразків документів, оскільки деякі часто кочують з одного посібника до іншого;

– має бути уніфікована кількість завдань, вправ, питань для самоперевірки, тестових завдань тощо. Уніфікація має простежуватися також серед основних та додаткових джерел до теми;

– має чітко простежуватися професійне спрямування як теоретичного, так і практичного матеріалу, зокрема: завдань, вправ, відповідність текстів для аналізу, вислови відомих людей.

Перейдемо до аналізу за названими вище критеріями навчальних видань для вищої школи з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», зокрема 1 підручника та 9 посібників, що вийшли друком у 2004–2014 рр.

На сьогодні найбільш уживаним є підручник С. Шевчук та І. Клименко «Українська мова за професійним спрямуванням» (2-ге вид., виправ. і доповнен., К., 2011) [22].

Зміст розташований на першому місці в підручнику й поданий за сучасним варіантом оформлення тексту, тобто з відповідною нумерацією модулів (модуль 1, модуль 2, модуль 3), тем (1.1, 1.2, 1.3) та підтем (1.1.1,1.1.2, 1.1.3).

У передмові до цього навчального видання йдеться про необхідність переосмислення фундаментальних складових національної системи освіти, зокрема впровадження в систему професійної освіти нової фахової ділової комунікації, тобто мовної освіти.

Далі пояснюється структура підручника, наголошується на тому, що він побудований за кредитно-модульною системою, а також що має як матеріали теоретичного, так і практичного характеру. Також описані структурні частини кожного модуля, і складові частини, подані в кінці підручника. Крім того, окреслена читацька адреса цього навчального видання – «всі, хто дбає про свій престиж, прагне підвищити рівень фахового мовлення, удосконалити та збагатити індивідуальний словник» [22, с. 10].

Порівняно з іншими навчальними виданнями аналізований підручник має більше компонентів, які стосуються педагогічної складової та призначені для викладачів навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Ці складові – дидактична мета, знання та

вміння, які студенти мають набути, завершивши цей курс. Досить детально викладено теоретичний матеріал з наведенням усіляких особливостей, на що студенту варто звернути увагу, щоб запам'ятати найголовніше чи найскладніше. Крім того, наведено багато прикладів для ілюстрацій теоретичних аспектів мови.

При цьому варто відзначити такий недолік: практичні завдання та вправи, які подані в двох блоках – практичному та для самостійного вивчення, потрібно було б посортувати за відповідними підтемами, а не перемішувати всі разом, як це зроблено в практичному блоці.

З огляду на те, що підручник адресований усім студентам, то неможливо простежити специфіку якоїсь певної професії чи на прикладі термінології, чи на прикладі документації, чи на прикладі зразків наукового й ділового стилів. Добре подані тестові завдання, що відображають особливості кожної розглянутої теми. Додатки доповнюють зміст підручника. Як зауваження варто додати, що відсутня уніфікація вправ і завдань за кількісними показниками, що також є певною незручністю та не відповідає видавничим вимогам до цього типу видань.

Друге навчальне видання – посібник В. Михайлюк «Українська мова професійного спілкування» (Миколаїв, 2004 р.) [10].

Обране для аналізу навчальне видання має інакший варіант назви, оскільки це одне з перших видань після введення в навчальний процес України цієї дисципліни. Тож назва на той час ще не усталилася.

Посібник розпочинається коротким звертанням до читачів як молодих друзів автора із закликом працювати в напруженні сил, не лякатися труднощів і більше того – полюбити труднощі.

З першого абзацу передмови зрозуміло, що посібник адресований студентам економічних спеціальностей. Далі сформульована головна педагогічна мета практичного курсу; зазначено, що в основі курсу лежить структурно-модульна система навчання, яка має низку переваг над класно-урочною. Наступний крок – це пояснення структури посібника, зокрема поділ на 4 тематичні модулі, що охоплюють підготовку таких майбутніх працівників: менеджерів, економістів, бухгалтерів. Аналізований посібник ставить за мету допомогти студентам засвоїти особливості професійного мовлення на чотирьох основних рівнях – граматичному, лексичному, фразеологічному й стилістичному. Далі поданий перелік тем посібника, розписана структура кожної теми й окреслена читацька адреса – викладачі й студенти ВНЗ, економічних ліцеїв, гімназій.

Відзначимо позитивні й негативні риси аналізованого навчального посібника. Найбільшою перевагою цього посібника є чітко окреслена читацька адреса, яка простежується як на теоретичному, так і практичному рівні. На відміну від багатьох інших навчальних видань ця професійна орієнтація простежується на рівні практично кожної вправи. Можливо, навіть у деяких вправах і завданнях йдеться більше про особливості професії, ніж про мовні явища та поняття. Але ж спілкуватися на професійні теми українською мовою – це теж належить до мовної царини. Інша позитивна риса – значна кількість так званих «оригінальних» вправ, які не кочують з одного посібника чи практикуму до іншого.

Перейдемо до недоглядів цього посібника. Так, у змісті посібника зазначені лише назви модулів і тем, проте зовсім не відображена структура кожного модуля. Тому складно дізнатися, яка частка теоретичного матеріалу в кожному модулі, як багато наведено вправ і чи є вони взагалі; скільки підібрано тестових завдань; які є додатки, таблиці, схеми. Попри значну кількість вправ як позитивну рису цього навчального посібника, відзначимо їхню «строкатість»: вони часто доповнюються питаннями, пересипаються різними заувагами та порадами, які потрібно запам'ятати чи на них звернути увагу. Список рекомендованої літератури не відповідає сучасним вимогам як щодо змісту (багато застарілих джерел, які можна замінити більш новими), так і щодо оформлення (не вказані сторінки як наукових статей, навчальної літератури).

Третє навчальне видання – посібник З. Мацюк, Н. Станкевич «Українська мова професійного спілкування» (К., 2005) [8].

У передмові йдеться про вихід України на світову арену та про роль української мови як державної. Далі окреслюється мета, предмет вивчення та читацька адреса посібника – формування знань про специфіку усної та писемної форм реалізації ділової української мови (наукового та офіційно-ділового стилів) з урахуванням фахової спрямованості навчання майбутніх економістів, менеджерів, банківських працівників, фахівців з проблем економічної соціології. Тож читацькою адресою є саме студенти перелічених вище спеціальностей. Далі автори вказують, які теоретичні теми розкривають, які особливості усного та писемного професійного мовлення висвітлюють. Крім того, зазначено, що додані ще такі складові навчального видання, як-от: словник-довідник та навчальна програма, затверджена вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка, плани практичних занять, орієнтовна тематика рефератів та перелік контрольних питань. І, насамкінець, визначена читацька адреса – всі, хто цікавиться проблемами професійного ділового мовлення, а також бажає підвищити загальний рівень культури мовлення.

Отже, безперечною перевагою проаналізованого посібника є детальний, ґрунтовний, добре проілюстрований теоретичний матеріал. Досить багато й добре поставлені також питання до його опрацювання. Мінусом цього видання є відсутність практичних вправ, що сприяють виробленню практичних навичок володіння мовою. Крім того, відсутня уніфікація кількості питань, ви-

користаних чи рекомендованих джерел до планів практичних занять чи до самостійної роботи. Літературі бракує сторінок, що є обов'язковою вимогою до оформлення списку літератури. Та й читацька адреса окреслена досить широко.

Четверте навчальне видання – В. Мозговий «Українська мова у професійному спілкуванні» (К., 2006) [11]. Це друге видання посібника, яке вперше мало таку назву «Ділова українська мова у професійному спілкуванні» (Донецьк, 2004).

Зміст, що складається з шести сторінок, розміщений на першому місці в книзі. Передмова написана саме до другого видання. До неї належать: назва першого видання цього посібника, причини появи через 2 роки другого видання зі змінами і доповненнями під іншою назвою: перша назва «Ділова мова у професійному спілкуванні», друга (теперішня) назва – «Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс». Крім того, наголошено, що відповідно до викладання дисципліни за модульним принципом, матеріал посібника також поділений на модулі.

Автор також зазначає, що виправлені помилки й недоречності, які мали місце в першому виданні, а також перелічує, які матеріали додані, та наголошує, що запропонована методика роботи над тестами та перекладами тестів різного ступеня складності. В. Мозговий називає також своїх рецензентів і помічників, висловлюючи їм подяку, а також звертається до читацької адреси.

Вступ, а точніше вступне слово включає методичні рекомендації до вивчення курсу, до яких входить навчально-тематичний план вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», поданий у вигляді таблиці.

Аналізований посібник має такі переваги: значний обсяг дав можливість подати велику кількість як теоретичного, так і практичного матеріалу. До теоретичного матеріалу додано також 43 таблиці, значна кількість зразків документів, додатків. Крім того, у цьому посібнику дібрано найбільше тестових завдань, які подані за видами – закритого та відкритого типу, тести для формування знань та умінь. Посібник містить навіть відповіді на тести, що полегшує роботу викладача. Недоліком цього посібника є недотримання уніфікації кількості запитань, завдань, вправ. Крім того, вправам приділено значно менше уваги, й частина з них мають загальномовне спрямування, не відображаючи специфіки професійного мовлення. Також у списку літератури досить багато джерел радянських часів.

П'яте навчальне видання – Т. Мачай, Л. Семенова, Л. Шавлак та ін. «Українська мова за професійним спрямуванням» (Донецьк, 2006) [19].

Передмову до цього навчального посібника умовно можна поділити на дві частини: в першій частині обґрунтовується вага й значення мови в житті народу й людини, наводиться цитата І. Огієнка, в другій частині пояснюється структура навчального посібника, зокрема тлумачиться структура кожного розділу. В кінці названа читацька адреса посібника – студенти та викладачі ВНЗ нефілологічного напрямку підготовки.

Позитивною рисою є наявність у посібнику необхідних матеріалів – теорії, практичних завдань і вправ, матеріалів для самостійної роботи. Основним мінусом посібника є відсутність уніфікації кількості вправ і завдань до кожної теми; нумерація при цьому варіюється: то наскрізна, то ні. Крім того, два завдання до теми – це досить мало для того, щоб студенти добре засвоїли матеріал. У списку літератури порівняно мало нових джерел.

Шосте навчальне видання – Л. Васенко, В. Дубічинський, О. Кримець «Фахова українська мова» (К., 2008) [21].

Передмова, написана доктором філологічних наук, професором В. Дубічинським, є першим структурним елементом цього навчального видання. Окрім мети, в передмові зазначено, що посібник написаний на основі досвіду викладання курсу «Основи лінгвістичної та термінологічної підготовки фахівця», який був впроваджений у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» для студентів усіх факультетів. Крім того, в передмові висловлені подяки та наведена електронна адреса для надсилання побажань щодо вдосконалення змісту посібника.

У вступі йдеться про мовну освіченість фахівця, про національну мову як загальнонародну цінність, наведені цитати М. Гайдеггера та К. Ліннея. Підкреслено, що практичне володіння мовою передбачає наявність умінь та навичок у різних видах мовленнєвої діяльності, перелічені результати такого володіння мовою. Увага дослідників приділена також термінологічній лексиці, а також виділенню п'яти складників мовної підготовки фахівця, які в кінці вступу названі завданнями, яким і відповідає аналізований нами посібник.

Позитивною рисою цього навчального посібника є наявність і передмови, і вступу; детально й скрупульозно викладений теоретичний матеріал. Водночас нами виділені такі недоліки аналізованого видання: відсутність вправ для закріплення навичок, однотипні післятекстові завдання, яких досить небагато (і не до всіх розділів подані), немає тестових завдань, зміст розташований на третьому місці, а не на першому, як має бути.

Сьоме навчальне видання – Т. Гриценко «Українська мова за професійним спрямуванням» (К., 2010) [2].

У передмові окреслюється роль і значення володіння мовою для сучасного фахівця, наголошено на тому, що молодий фахівець має грамотно й по-сучасному спілкуватися з діловими партнерами.

Крім того, автор пояснює, що матеріал посібника можна використовувати як для лекційних, так і для практичних занять, перелічує основні теми, які висвітлюються в посібнику, формулює його мету – допомогти студентам опанувати можливості української мови в різних структурно-функціональних стилях на лексичному, фразеологічному, синтаксичному рівнях.

Подано також деякі роз'яснення щодо структури посібника, наголошено на найважливіших проблемах програми курсу «Українська мова за професійним спрямуванням», на що потрібно звернути особливу увагу. В кінці окреслена читацька адреса навчального посібника.

Отже, в аналізованому посібнику Т. Гриценко бракує вступу, нумерації розділів, запитань для самоконтролю до кожного параграфу, уніфікації кількості цих запитань, а також завдань та вправ. В кінці посібника відсутні такі структурні компоненти – загальний список літератури та післямова. Оформлення додатків не відповідає вимогам.

Восьме навчальне видання – І. Линчак, Г. Матвєєва «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (Херсон, 2014) [6].

У передмові йдеться про необхідність мовної підготовки фахівців сфери гостинності, про актуальність вивчення української мови майбутніми професіоналами туризму, про те, що це один з перших посібників, читацька адреса якого – майбутні працівники туристичної галузі. Крім того, значна увага в передмові приділяється поясненню структури посібника, зокрема поділу на модулі, розкриттю суті внутрішнього діагностування, практикуму, додаткам, питанням для підсумкового оцінювання, додаткам. Автори також висловлюють подяку працівникам туристичних фірм, рецензентам та помічникам. Вступу немає, всі пояснення зроблені в передмові.

Аналізований посібник має такі переваги: по-перше, чітко окреслена читацька аудиторія, а відповідно, й професійне спрямування – туризм, що дотримується на рівні всіх структурних компонентів: теоретичного матеріалу, практичних завдань, вправ, практикуму з культури професійного мовлення, додатків; по-друге, теорія й практика подані збалансовано, тобто як достатньо глибоко поданий теоретичний матеріал, так і ще більш різнобічно дібрані вправи, професійні тексти, сформульовані комунікаційні завдання. Мінусом можна вважати відсутність уніфікації кількості завдань, нумерації в запитаннях до тем, а також вступу та післямови, чого немає, до речі, в більшості аналізованих видань.

Дев'яте навчальне видання – Л. Гапонова, В. Голенко, Н. Леонова та ін. «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (Дніпропетровськ, 2012) [18].

Зміст є першим структурним компонентом навчального посібника і побудований таким чином, що розділи поділяються на відповідним чином пронумеровані пункти.

У вступі зазначається, що посібник укладений відповідно до програми, затвердженої наказом № 1150 Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2009 р. Відзначено, що в цій програмі зміщені акценти з традиційного вивчення української мови в бік законодавчих та нормативно-стильових основ професійного спілкування, формування навичок наукової комунікації та фахової мови. Підкреслено, що зміст посібника не дублює шкільної програми, а базується на вивченні таких тем: культура усного й писемного професійного спілкування, вміння використовувати набуті знання і навички в професійній сфері. Мета посібника – підвищити рівень загальномовної підготовки та комунікативної компетентності студентів, а також практично оволодіти основами офіційно-ділового, наукового, розмовного стилів української мови. Читацька адреса посібника – студенти усіх спеціальностей та аспіранти.

Отже, перевагою посібника є теоретичний матеріал, викладений належним чином, а також додатки, що ілюструють різні види ділової документації. Недоліком є відсутність практичних завдань і вправ, спрямованих на закріплення здобутих знань та шліфування вмінь і навичок.

Десяте навчальне видання – «Українська мова за професійним спрямуванням», укладений Ю. Бондаренко (К., 2014) [20].

Основні особливості цього посібника – електронний ресурс, який має не автора / авторів, а укладача. Зміст поданий в кінці навчального посібника.

У передмові обґрунтована важливість навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Зазначено, що навчальний посібник розрахований на студентів першого курсу технічних спеціальностей. Далі подається структура посібника – шість практичних частин, міні-словник та інформаційні додатки, пояснюється зміст кожної частини. В кінці формулюється мета навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» – навчити студентів чітко, логічно й грамотно викладати інформацію під час написання курсових та дипломних робіт, а також під час підготовки наукових виступів, статей, оформлення ділових паперів.

Вступ подає визначення таких ключових понять, як-от: літературна мова, норма літературної мови, офіційно-діловий стиль, документ, подана класифікація документів за призначенням.

Перевагою аналізованого навчального посібника є значна кількість додатків, які містять цінну пізнавальну, зокрема мовну, інформацію. Безперечним плюсом є також значна кількість вправ: як орфоепічних, орфографічних, так і лексичних. Недоліки цього навчального видання – зміст в

кінці посібника, відсутня нумерація змісту, немає теоретичного матеріалу взагалі, порівняно незначний Список використаної літератури, немає питань для самоконтролю.

IV. Висновки

Під час аналізу нами з'ясовані такі спільні особливості навчальних видань з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», що вийшли друком упродовж 2004–2014: кожне з проаналізованих навчальних видань має зміст, передмову, добре викладений теоретичний матеріал, значну кількість додатків.

Водночас виявлені такі недоліки цих навчальних видань: зміст розташований не на першому місці, а на третьому місці чи в кінці; відсутність вступу; не всі навчальні посібники мають достатню кількість практичних завдань і вправ, особливо завдань для самостійної роботи; ще менше навчальних посібників мають тестові завдання, зокрема закритого й відкритого типу; жодне з проаналізованих нами навчальних видань не має післямови.

Крім того, більшості посібників бракує уніфікації кількості запитань, завдань чи вправ до розділу, теми чи підтеми. Частина завдань та вправ у посібниках є неунікальними, тобто вже традиційними з певної теми. Лише у двох навчальних посібниках з дев'яти чітко виражене професійне спрямування на всіх структурних рівнях: від передмови до практичних завдань і вправ. Це посібник В. Михайлюк для майбутніх менеджерів, економістів, бухгалтерів та І. Линчак, Г. Матвєєвої для студентів спеціальності «Туризм». Тож виявлена потреба в навчальних посібниках вузького професійного спрямування в межах однієї професії чи хоча б напряму підготовки майбутніх фахівців.

У майбутніх дослідженнях з цієї теми варто зупинитися як на навчальних виданнях для вищої школи з інших навчальних дисциплін, так і на більш детальному аналізі змісту теоретичного та практичного матеріалу навчальних видань з «Української мови за професійним спрямуванням» та відповідності професійному спрямуванню.

Список використаної літератури

1. Агаркова І. Проблеми видання навчальної літератури та шляхи її вирішення / І. Агаркова // Друкарство. – 2005. – № 1. – С. 58–60.
2. Гриценко Т. Б. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. / Т. Б. Грищенко. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 624 с.
3. Деякі питання скасування процедури надання Міністерством освіти і науки грифів навчальній літературі для вищих навчальних закладів / Наказ МОН № 486 від 18.04.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/40830/.
4. Ковба Ж. М. Проблеми випуску та поширення навчальної вишівської книги / Ж. М. Ковба // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 2. – С. 62–66.
5. Леоненко П. Навчальний посібник нового покоління: яким йому бути? / П. Леоненко // Вища школа. – 2002. – № 1. – С. 60–68.
6. Линчак І. М. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посіб. для студ. вищих навч. зал. напряму підготовки «Туризм» / І. М. Линчак, Г. В. Матвєєва. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. – 330 с.
7. Майданченко П. Концепція навчальних видань / П. Майданченко // Друкарство. – 2005. – № 6. – С. 24–27.
8. Мацюк З. Українська мова професійного спілкування : навч. посіб. / З. Мацюк, Н. Станкевич. – Київ : Каравела, 2005. – 352 с.
9. Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів : Рекомендації № 6 від 29.07.2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua-info.biz/legal/basebt/ua-smteit.htm.
10. Михайлюк В. О. Українська мова професійного спілкування : навч. посіб. / В. О. Михайлюк. – Миколаїв, 2004. – 417 с.
11. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс : навч. посіб. / В. І. Мозговий. – Київ : Центр навч. л-ри, 2006. – 592 с.
12. Островська Л. З досвіду створення навчального посібника з українського фахового мовлення економістів для студентів ВНЗ Південно-східного регіону / Л. Островська, І. Беганська // Вісник Львівського національного університету. Сер. Філологія. – 2010. – Вип. 50. – С. 296–305.
13. Паливода Ю. В. Автор і редактор як організатори ефективного комунікаційного середовища редакційно-видавничого процесу (на матеріалі видання навчальної літератури для ВНЗ) : автореф. дис. ... канд. наук із соц. ком. : 27.00.06 / Ю. В. Паливода ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; Ін-т журналістики.. – Київ, 2011. – 20 с.
14. Пономаренко Л. Українська мова за професійним спрямуванням / Л. Пономаренко // ДНІ НАУКИ : зб. тез доповідей : в 3 т. / Гуманітарний університет «ЗІДМУ», 27–28 жовтня 2005. – Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2006. – Т. 3. – С. 180–181.
15. Сізова К. Л. Особливості роботи редактора над навчальними виданнями / К. Л. Сізова, Н. М. Алексеєнко // Наукові записки Інституту журналістики. – 2006. – Т. 25. – С. 175–178.
16. Теремко В. І. Унікальність книги як стратегічний феномен ефективної видавничої діяльності / В. І. Теремко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 4. – С. 67–73.

17. Токарська А. Мова професійного спрямування: перспективи оновлення змісту викладання / А. Токарська // Вісник Львівського національного університету. Сер. Філологія. – 2010. – Вип. 50. – С. 131–134.
18. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч. посіб. / Л. Є. Гапонова, В. М. Голенко, Н. В. Леонова та ін. – Дніпропетровськ : НМетАУ, 2012. – 118 с.
19. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. для вищих навч. закл. нефілологічного напрямку підготовки / Т. О. Мачай, Л. П. Семенова, Л. В. Шавлак та ін. – ДонНТУ, 2006. – 191 с.
20. Українська мова за професійним спрямуванням [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів технічних спеціальностей освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» / НТУУ «КПІ» ; уклад. Ю. Л. Бондаренко. – Київ : НТУУ «КПІ», 2014. – 152 с.
21. Фахова українська мова : навч. посіб. для вузів / Л. А. Васенко, В. В. Дубічинський, О. М. Кримець. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 312 с.
22. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – 2-ге вид., виправ. і доповнен. – Київ : Алерта, 2011. – 696 с.
23. Южакова О. Засади створення посібника з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» у вищих навчальних закладах / О. Южакова // Вісник Львівського національного університету. Сер. Філологія. – 2010. – Вип. 50. – С. 378–385.

Стаття надійшла до редакції 06.04.2017.

Пономаренко Л. Г., Сердюк Е. М. Особенности подготовки учебных изданий для высшей школы

В статье говорится об особенностях подготовки учебных изданий для высшей школы на примере учебной дисциплины «Украинский язык по профессиональному направлению». Проанализированы 1 учебник и 9 учебных пособий, вышедших на протяжении 2004–2014 гг., по таким структурным частям: предисловие, введение, содержание, теоретическая и практическая части, список литературы, приложения. Установлено соответствие этих изданий критериям уникальности, унифицированности, профессионального направления практического материала.

Ключевые слова: *учебное издание, дисциплина «Украинский язык по профессиональному направлению», содержание, предисловие, введение, практические задания и упражнения, тесты, приложения, уникальность, унифицированность, профессиональное направление.*

Ponomarenko L., Serdyuk E. Preparation Peculiarities of Educational Editions for Higher Educational Establishments

The article describes preparation peculiarities of educational editions for higher educational establishments; the author analyzes course books on «The Ukrainian Language for Professional Purpose». Nowadays this discipline is compulsory one for all students in Ukrainian higher educational institutions. The Ukrainian Language for Business». The Ministry of Education and Science of Ukraine approved and introduced the programme of the discipline in 2009. There was a keen discussion of thediscipline's programme «The Ukrainian Language for Professional Purpose» among university staff, who are involved in the teaching process of the above-mentioned subject. Specialists highlight the weak philological background of the subject (the programme is focused on communicative aspects).

Ten educational editions are analyzed (one textbook and nine course books), all the educational editions were published in the period from 2004 to 2014. The author analyzes the following structural components of the educational edition: a foreword, an introduction, a table of contents, theoretical and practical parts, a list of references, appendices. In addition, there are some compulsory criteria for the analyses of the educational editions such as uniqueness, standardization and professional orientation of the practical materials.

Each of the analyzed educational editions has such structural units as a table of contents, a foreword, a large number of appendices and theoretical material that is well presented and organized.

However, the author identifies the following disadvantages in the analyzed educational editions: a table of contents is not on the first place (it can be on the third place or in the end of the book); absence of introduction; there are not enough practical tasks and exercises in some educational editions. There is lack of self-study and individual tasks. Only few of the analyzed educational editions have closed and open type tests, none of the analyzed course books has an afterword.

Also, the majority of course books suffers from the absence of standardization that is different number of tasks or exercises for a unit, module, etc. Some of course books contain tasks that are not unique and are traditional for the topic. Only two of the nine course books have professional orientation on every structural level, from the preface to the practical tasks and exercises. The examples of professional oriented course books are educational editions for future managers, economists, accountants by V. Mikhailyuk as well as for students in specialty «Tourism» by I. Lynchak G. Matveeva.

Key words: *educational edition, discipline «The Ukrainian Language for Professional Purpose», table of contents, foreword, practical tasks and exercises, tests, appendices, uniqueness, standardization, professional orientation.*